

Het bijbelse kernwoord lelie + roos van Saron

I. HET OUDE TESTAMENT

I. A. Het Hebreeuwse zelfstandige naamwoord šoowšan

Onderstaande gegevens zijn verzameld uit Gesenius' Hebr. und Aram. Handwörterbuch; 16^e Aufl. 1915 en Abr. Trommius, Nederlandse Concor-dantie. Zie onder I.A.a

I. שושן (aram. שושנתא, شوشان, arab. سوسن, i. d. Volksspr. سوسن, gr. σούσον, Diosc. 3 116. Athen. 12 1, Lewy, Fw. 48; wahrsch. ass. šēšānu, Holma, Kl. B. 94; Lw. aus äg. s(š)šm, kopt. šōšēn Lotus) 1 K 7 19. Ps 60 1 i. p. שושן 1 K 7 22. 26. f. שושנה, cstr. שושנת, pl. שושנים — Name einer Blume, n. d. gew. Auffassung: der Lilie, wahrsch. aber eine umfassende Benennung für mehrere Blumenarten (vgl. Fl., KS 2 317; Löw, AP no. 323; Lag., AS § 1712. M. 2 16; Haupt, Bibl. Liebeslieder 34; Christ, ZDPV 22 65 ff. u. Lundgreen 77 f. geg. L. Fonck, Stimmen aus Maria-Laach 54 151 ff.; n. Spoor, AJSL 22 298, viell. *ranunculus asiaticus*) Hos 14 6. Ct 2 1 f. 16. 4 5. 5 13. 6 2. 3. 7 3. (Sir 50 8). Als Formangabe für Säulenknäufe מעשה שושן od. (i. p.) שושן 1 K 7 19. 22, für die Rundung eines Behälters פרה שושן 1 K 7 26. 2 Ch 4 5. — In den Psalmenüberschriften על-שושנים Ps 45 1. 69 1, על-שושן עדות Ps 60 1, על שושנים על עדות Ps 80 1, nicht mehr zu deuten, s. Baethg., Psalmen³ XLII (n. Haupt, SBOT, Psalms, Engl. Transl. 183: susische Instrumente), vgl. zu עדות.

I.A.a. Betekenis van de tekstgegevens

Vgl. 1 Kon.7:19, 22, 26 (leliewerk); Ps. 60:1

- 1. Naam van een bloem (gewoonlijk: de lelie (der dalen); maar (volgens sommigen) wellicht meer een samenvattende benaming van verschillende bloemsoorten, ook wel genoemd: *ranunculus asiaticus*. Zie Hos. 14:6; Hoogl. 2:1v, 16; 4:5; 5:13; 6:2,3; 7:3 (Sir.50:8) .
- 2. Aanduiding van de kapitelen op het hoofd van de pilaren (in Sal.tempel): 1 Kon.7:19, 22; afb.van een leliebloem op de rand van het koperen wasvat als de rand van een beker : 1 Kon. 7:26; 2 Kron. 4:5
- 3. In de opschriften van de psalmen: Ps. 45:1; 69:1; 80:1 (op sjosjannim); 60:1 (sjoesjan e'duth).

I.A.b Samenvatting + toepassing

1. In Hoogl. 2:1 (ik ben een roos van Saron) en Jes.35:1 (de woestijn zal bloeien als een roos) wordt een Hebr.woord [chabatsèlèt (hasjaroon)] gebruikt, dat ook wel vertaald wordt met roos (van saron). Saron is de vlakte ten

Zuiden van de Karmel, bekend om zijn vruchtbaarheid en weelderige plantengroei.

Het woordenboek van Gesenius omschrijft het woord in beide genoemde teksten als: *Colchicum autumnale* Linn (herfsttijloos) (zie afb.links); maar anderen denken aan de *crocus vitellinus* (zie afb.rechts).

2. In Hosea 14:6 wordt als aanduiding van de lelie het Hebreeuwse woord šoowšannah gebruikt. Dat klinkt als de Hollandse naam van een meisje Suzan(ne).¹

Men heeft wel aangenomen, dat de lelie waarover Hosea 14:6 spreekt, eigenlijk meer een anemoon is ('Windroos' ook wel genoemd). Wanneer het voorjaar in het land gekomen is, bloeien de anemonen in allerlei stralende kleuren, op de hellingen van de bergen en vooral in

¹ Zie hierover ook de preek over Hosea 14:1 in mijn website.

de vochtige dalen. Het land lijkt dan bedekt te zijn met een bont tapijt. Alom de voorjaarspracht van purperanemonen ('anemone coronaria').

Er is echter niets op tegen om aan te nemen, dat in de onder *I.A.a.1* genoemde teksten de lelie (der dalen= groeiend in de dalen) is bedoeld, waarvan Jezus ooit eens zei, dat haar heerlijkheid groter was dan die van Salomo. Dan is er dus geen sprake van de door Gesenius geopperde *ranunculus asiaticus*, en ook niet van de *anemone coronaria*. Zie de Excurs.

We kunnen denken aan de witte lelie, maar ook aan de bloedrode. Ze groeide soms zo maar te midden van de distels. Ze bloeide in de dauw en verkwijnde in de zonnegloed.

Als de Heere in Hos.14:6 het volk Israël zo'n lelie noemt, roemt Hij daarmee niet de schoonheid van dat volk op zich. Israël ontleent zijn luister niet aan zichzelf. Maar zoals de lelie alleen maar floreren kan in de dauw van de hemel, zo ook Israël. Hosea mag het verkondigen. Gods volk zal niet meer tot het werk hunner handen zeggen: Gij zijt onze God. Immers zal een wees bij U ontfermd worden. Ik zal hunlieder afkering genezen, Ik zal hen vrijwillig liefhebben; want Mijn toorn is van hen gekeerd. Ik zal Israël zijn als de dauw; hij zal bloeien als de lelie...(Hos. 14:4-6a). In de commentaar van Keil-Delitz lezen we:

'Jehovah zal voor Israël zijn een verfrissende en verkwikkende dauw (cf. [Isa 26:19](#)), waardoor het schitterend zal bloeien, diep zal wortelen en zijn scheuten ver en wijd zal uitslaan. "Als de lelie", de geurige witte lelie die zeer algemeen is in Palestina en groeit zonder gecultiveerd te worden en "die in zijn vruchtbaarheid onovertroffen is; zij produceert vaak vijftig bloembollen uit een enkele wortel" (Plinius *h. n.* xxi. 5).' zie ook Herod. 2, 92.

Niet anders is het met ieder die van het afgodisch zondepad terugkeert tot de God van Israël. Hoe rijk is het om door Gods genade als zo'n blanke lelie te zijn, smetteloos rein, bedeed en bedauwd met het dierbare bloed en de Geest van Christus. Uit ons geen vrucht in der eeuwigheid. Maar onze vrucht in uit die Zaligmaker gevonden. Dankzij de verfrissende en verkwikkende Geest van Pinksteren. Pinksterweelde. Als wij door de Geest van Pinksteren worden opgevangen in de nood van ons zondaarsbestaan, komt de Heere soms metterdaad als een overvloedige regen. We worden overstroomd door Zijn genade en goedgunstigheid. Alle hardheid van het hart moet plaatsmaken voor een teer en van de Heere afhankelijk leven. Alles in ons trekt dan naar boven. We verwonderen ons dagelijks over Gods opzoekende zondaarsliefde. We zingen voortdurend Zijn lof en we schamen er ons ook niet voor om voor Hem uit te komen, in ons gezin, op ons werk. We weten ons in de hemelse Christus hoog opgeborgen in het land van de eeuwige rust. 'Niets kan ons scheiden van de liefde van Christus' (Rom. 8:35v). We kunnen het ons niet indenken, dat er nog één mens op de aarde rondloopt die niet met heel zijn hart verbonden is aan de zalige dienst van Koning Jezus. Vgl. Gen. 27:28; Jes. 58:11.² Maar laten we vooral niet denken, dat er alleen groei/ wasdom kan

---

² M.Henri schrijft: 'Grace in the soul is a *lily among thorns*; corruptions are *thorns in the flesh* ([2Co 12:7](#)), are as Canaanites to God's Israel ([Jos 23:13](#)); but *the lily* that is now *among thorns* shall shortly be transplanted out of this wilderness into that paradise where there is no *pricking brier* nor *grieving thorn*, [Eze 28:24](#).'...En verder schrijft M. Henri: 'Pardoning mercy is always accompanied with renewing grace'.

komen in ons geloof, als er een stortbui van boven op onze dorre en droge harten valt. Doet de dauw van de hemel in de regelmatige lezing van de Bijbel niet zeker net zoveel?

J. Calvijn schrijft in zijn commentaar op Hosea 14:6: ‘Wat betreft de roos of lelie, de betekenis van deze beeldspraak is, dat God plotseling als in één ogenblik, de Israëlieten zal verlevendigen, hoewel zij als doden waren. Gelijk de lelie in een nacht zich verheft en dit ook onverwachts zo is met de roos, even plotseling zal de verandering zijn, die door deze beeldspraak wordt aangeduid. Daar echter leliën en rozen spoedig verwelken, was het genoeg om aan Israël te beloven, dat hun verlossing plotseling zou komen. Het was ook nodig er deze tweede zinsnede bij te voegen, hoewel zij als de leliën en rozen zullen zijn, zullen zij toch ook als hoge bomen wezen, die diepe wortelen in de grond hebben, waardoor zij standhouden en gedurende lange tijd groeien en bloeien.’

3. In het boek Hooglied komt het Hebr. woord šowšan (lelie der dalen) voor in: Hoogl. 2:1b, 2, 16; 4:5; 5:13; 6:2,3; 7:2 (Sir.50:8). Kort samengevat gaat het in deze teksten over:

- a. een lelie onder de doornen (2:2);³
- b. Weiden onder de leliën (2:16);
- c. welpen van een ree die onder de leliën weiden (4:5);
- d. mijn Liefste (Bruidom): zijn lippen zijn als leliën, druppende van vloeiende mirre (5:13);
- e. mijn Liefste is afgegaan in zijn hof om de leliën te verzamelen; Hij is van mij; Hij weidt onder de leliën (6:2, 3);
- f. uw buik (van de bruid) is als een hoop tarwe, rondom bezet met leliën (7:2 (of 3)).

Ik stem gaarne in met Dr. G. Ch. Aalders die in zijn verklaring van Hooglied (Korte Verklaring) schrijft, dat het bij alle gissingen toch maar het beste is om de naam "lelie" te blijven gebruiken. De bruid vergelijkt zich hier met de in het wild groeiende veldbloem van de lelie vanwege haar bekoorlijkheid, verheven boven andere meisjes als een lelie temidden van de doornige distels.⁴ En haar Bruidegom weidt temidden van de leliën, d.w.z. dat hij zijn herderlijke taak verricht, genietend van de kostelijkste bloemenpracht van een leliënveld, waarover ook jonge gazellen ronddolen. Zijn (rode) lippen die als leliën zijn, druppen heerlijke geurige mirre neer als deze gekust worden. In de hof met zijn welriekende specerijen gaat de Geliefde van de bruid rond en plukt de leliën. Sulamith is van hem en hij is van haar; dat weet ze zeker. Haar buik is als een korenhoop, omgeven met leliën.

Hoe verheffend wordt hier door de bruid over haar bruidegom en van de bruidegom over zijn bruid gesproken. Als wij bereid zijn ons te ontdoen van alle zinnelijkheid, worden we in de loftuitingen van beiden herinnerd aan de liefdesrelatie van hoge komaf, van hemelse origine, aan de liefde tussen de Heere en Israël en tussen Christus en Zijn gemeente. Welgelukzalig is hij/ zij die van deze hoge liefde van de hemelse Bruidegom verzekerd mag zijn.⁵

---

³ Het commentaar van Keil-Delitz luidt: ‘Simplicity, innocence, gentleness, are the characteristics in which Shulamith surpasses all *שֹׁשַׁן*, i.e., all women (vid., [Son 6:9](#)), as the lily of the valley surpasses the thorn-bushes around it. “Although thorns surround her, yet can he see her; he sees her quiet life, he finds her beautiful.”

⁴ M. Henri schrijft: ‘Grace in the soul is a *lily among thorns*; corruptions are *thorns in the flesh* ([2Co 12:7](#)), are as Canaanites to God's Israel ([Jos 23:13](#)); but *the lily* that is now *among thorns* shall shortly be transplanted out of this wilderness into that paradise where there is no *pricking brier* nor *grieving thorn*, [Eze 28:24](#).

⁵ E-sword (ISBE) zegt: ‘In later Jewish literature the lily is very frequently referred to *symbolically*, and a lotus or lily was commonly pictured on several Jewish coins’.

4. Op het hoofd van de pilaren in de Salomonische tempel zijn lelies afgebeeld.

Zo ook op de omgebogen rand van het koperen wasvat dat als de rand van een beker is (1 Kon.7:19, 22; 1 Kon. 7:26; 2 Kron. 4:5). Zie afbeelding.

De lelie is hier een teken van de heiligheid en liefelijkheid van Gods heiligdom.

5. In sommige opschriften van de psalmen komen we de omschrijving tegen: op sjosjannim, te weten in Ps. 45:1; 69:1; 80:1 en sjoesjan e'duth in Ps. 60:1. E-sword/ ISBE zegt hiervan: 'Sjosjannim in Psalm 45 en 69 betekent: lelies en sjosjannim eduth in Ps 80:1 betekent: als lelies is de getuigenis. Ps. 60:1 kan worden weergegeven met: op de wijze van 'lelie der getuigenis'. Sommige uitleggers verbinden dit met het Paasfeest; anderen zien deze opschriften als aanduiding van de melodie; dus: op de wijze van 'lelie der getuigenis'.

II. HET NIEUWE TESTAMENT

II.A. Het Griekse woorden voor lelie is: **κρίνον**

II. A.a Tekstgegevens/ korte omschrijvingen (volgens Trommius)

- Aanmerkt de leliën op het veld. (Matth.6:28/ Luk. 12:27)

II.A.b Samenvatting + toepassing

1. Er is een oude legende die vertelt over Jezus' gebedsstrijd in Gethsémané. Toen Jezus Zich neerboog voor Zijn Vader in de hemel – aldus dit verhaal - bogen alle bloemen vol eerbied hun kopjes. Toch deden niet alle bloemen aan dit treurspel mee. In de hof stonden ook witte lelies, schoner dan Salomo in al zijn heerlijkheid. Ze stonden daar fier en trots. Zij wilden hun kopjes niet buigen. Totdat Christus Zelf naar die lelies keek.

Hij verwonderde Zich over hun trots, over hun 'meedogenloosheid'. En wat gebeurde er toen? Door de blik van de lijdende Zaligmaker bloosden de leliën zo sterk, dat zij vuurrood werden en snel hun hoofdjes bogen.

Daarom – zo eindigt de legende - zijn er in het Joodse land vandaag nog steeds rode lelies en daarom buigt zich ook in onze dagen nog de lelie ter aarde. ⁶

Deze legende laat ons weten, dat de lelie in het heilige land een bloem is van uitzonderlijke pracht. Zo zingt ook lied 529 in de bundel van Joh.de Heer, het lied dat ik mijn moeder zo vaak hoorde zingen:

Zie de leliën op 't veld,
zie hoe schoon zij bloeien!

inleven in de Bijbel, BKB – Baarn, 1957; blz.74vv 'Slechts één van de plusminus vijftig soorten der lelie-familie komt in het heilige land voor en dan nog uiterst zelden; de scharlaken rode lelie ('Lilium chalcedonicum').

Wie doet haar, van zorgen vrij,

daar zo heerlijk groeien?

Wie gaf haar die stille pracht,
wie dat kleed, zo rein en zacht,
zonder zijns gelijke,
zonder zijns gelijke?

2. In de boven genoemde teksten (Matth. 6:28/ Luk. 12:27) roept Jezus ons op om onbezorgd te zijn ⁷. Kijk om u heen in de natuur, naar de vogels (een raaf) en de bloemen (een lelie). Zij prediken op een onvergetelijke wijze de heerlijke voorzienigheid van God.

Neem het voorbeeld van de lelie dat Jezus noemt. Het spreekt ons aan, vooral als de lentetijd er weer aankomt. Zie de leliën op het veld; zie hoe schoon zij bloeien..!

Wie zorgt er toch voor, dat al die lenteboden uit de harde korst van de aarde omhoog schieten? Welke kunstenaar bekleedt deze bloemen met heerlijkheid? Een schoonheid die niet na te maken is, indrukwekkender dan de luister van Salomo?! God.

En als dat zo is, waarom dan al die (over) bezorgdheid van ons mensen. Wees niet bezorgd. Dat zegt de Heere niet om ons van ons verantwoordelijkheids-besef te ontslaan. Maar Hij zegt het wel, omdat Hij weet, dat ook Zijn kinderen vaak een stuk ongelooft en een brok hoogmoed in zich omdragen, waaruit al die angstige bezorgdheid voortkomt. De gedachte dat zij zelf voor hun zaken moeten staan, omdat niemand anders dat doet. De gedachte, dat de mens zijn bestaanszekerheid moet opbouwen en daarmee verbonden de vrees, dat zijn leven vroeg of laat nog eens mislukken zal. In die onheilige bezorgdheid die Jezus hier bestraft, komt een mens naar zijn ware aard voor de dag. Wees niet wankelmoedig, ofte wel verontrust (vs. 29), zegt Jezus.

In de grondtekst staat hier een woord dat herinnert aan ons woord meteor. Dat is een stuk gesteente dat door de ruimte vliegt. Een luchtverschijnsel waar iedereen naar kijkt. En daar hebt u dan de bron of oorzaak van bezorgdheid. Wij willen allemaal excelsior, steeds hoger. Onze woningen moeten steeds luxueuzer, onze vakanties naar vergelegen landen. Wij halen uit het leven wat erin zit. Zo worden al die zorgen een bezorgdheid waar we van wakker liggen. We gaan boven onze stand leven. Verontrusting.

En zo gaan we dan geleidelijk aan meer en meer gelijken op de man, van wie Jezus in het voorgaande in Luk.12 vertelt: de rijke dwaas. Schuren afbreken en grotere bouwen. Die man heeft het maar steeds over: mijn vruchten, mijn schuren, mijn gewas, mijn goederen, mijn ziel. Maar God zei tot hem: ' Gij dwaas, in deze nacht zal men uw ziel van u afeisen' (vs. 20).

Jezus zei: 'Daarom zeg Ik u: Wees niet bezorgd! Niet wankelmoedig. Niet verontrust. Geen meteor waar iedereen naar opkijkt. Wij moeten er om Godswil van af. Wij moeten ervan af, omdat al die dingen een sta in de weg zijn voor het kinschap van God. Omdat we er meer onszelf mee op het oog hebben dan God. De apostel Paulus schrijft: 'Ik heb geleerd alles schade en drek te achten om de uitnemendheid van Christus' (Fil.3:8). Wat een les! Als wij bekleed worden met de gerechtigheid van Christus, zijn wij rijker dan met duizend werelden. ⁸

---

⁷ Zie over Luk. 12:27 ook de preek in mijn website.

⁸ M. Henri schrijft bij vs.31: Mind the affairs of your souls with diligence and care, and then trust God with all your other affairs.

Let op de vogels en de bloemen. Er gaan dagen genoeg voorbij, dat we geen tijd hebben om aandacht te geven aan het krijzen van een raaf, aan de bloemenpracht van onze tuin. Maar laat ons dat vandaag dan nog maar eens doen. Bloeien de lelies niet in heerlijke pracht? In hoger heerlijkheid dan Salomo? Wie zorgt daar allemaal voor? Wees heilig onbezorgd.⁹

Excurs (Lelie; Bijbels Woordenboek; Online Bijbel)

Voor de lelie in de Bijbel zie: Matth.6:28; Luk. 12:27. Hier is geen sprake van een roos. Een roos kwam uit Medië en Perzië naar West-Azië en wordt pas in de apocriefe boeken vermeld (Sir. 24:18; 39:17; 50:8; Wijs. 2:8). De lelie heet ook wel: *colchicum autumnale*.¹⁰

De lelie groeit in dalen, op weiden en in tuinen (Hoogl. 2 : 1v, 16; 4 : 5; 5 : 13; 6:2v; 7:3) aan het water (Sir. 50.8) en op het veld (Matth. 6:28 - 30; Luk.12:27) en wordt vaak samen met de roos genoemd. Uit de bloemen en bladeren van de witte lelie (*Lilium candidum* L.) werd zelf bereid. Waarschijnlijk kwam zij uit Perzië.¹¹

De meest voorkomende lentebloem van Palestina is het windroosje (*Anemone coronaria*)¹² met zijn witte, geel-blauwachtige of scharlakenrode kelk. Aan deze bloem denkt men bij de lelie in het Hooglied en de uitspraken van Jezus. Toch ontbreekt elk bewijs dat de woorden voor lelie ook gebruikt werden voor anemonen.

De kapitelen van de pilaren in Salomo's tempel hadden de vorm van een lelie (vgl. 1 Kon. 7:19, 22, 26; 2 Kron. 4 : 5).

De bovenste rand van het koperen wasvat leek op de omgebogen kelk van een lelie (1 Kon. 7: 26; 2 Kron. 4:5). Hierbij moeten we niet aan lotusbloemen denken. Misschien is de lelievorm van de kapitelen een symbool van leven en toenemen.

---

⁹ In deze voordracht is gebruik gemaakt van 1. Gesenius' *Hebr. und Aram. Handwörterbuch*; 16^e Aufl. 1915, s.v. šoowšan 2. Trommius' *concordantie*, s.v. lelie; 3. E-sword ; 4. Woordenboek ISBE = Internat. Standard Bible Encyclopedie, s.v. lily in E-sword; Bijbels woordenboek in Online Bijbel; verschillende commentaren.

¹⁰ 'Na de vogels met de mannelijke arbeid van het zaaien en maaien (oogsten) komen de bloemen met de vrouwelijke arbeid van spinnen en weven: *de leliën* (grieks: *ta krina*; Matth.6:28: de leliën des velds). Ook nu weer: *let op* (Grieks: *katanoësata* evenals in vs.24: Matth.6:28: *katamathete*, van: *katamanthanoo* = nauwkeurig kijken). De bloemenpracht van de palestijnse leliën die zo maar in het wild groeien en bloeien, overtreft de pracht en praal waarmee koning Salomo in al zijn glorie (grieks:*doxa*) was uitgedost. 'Aldus Dr. J. T. Nielsen, *Het Evangelie naar Lucas I* (de prediking van het Nieuwe Testament); Nijkerk 1979; blz. 362v.

¹¹ Dr. F. W. Grosheide (in *Het heilig Evangelie volgens Mattheüs; Kommentaar op het Nieuwe Testament/ Bottenburgserie*, 1922) schrijft: 'In elk geval zijn wilde veldbloemen gemeend, die in Galilea groeiden, waaraan geen zorg wordt besteed...' (blz.82).

¹²